

FÖRSVARsutskottets Utlåtande 1/2013 rd

Finlands deltagande i EUNAVFOR Atalanta-operationen (AVPD-skyddsstyrka)

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Utrikesutskottet remitterade den 6 februari 2013 statsrådet utredning om Finlands deltagande i EUNAVFOR Atalanta-operationen (USP 1/2013 rd) till försvarsutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- försvarsminister Carl Haglund

- konsultativ tjänsteman Pete Piirainen, militär rådgivare Manu Tuominen och äldre avdelningsstabsofficer Juhani Karjomaa, försvarsministeriet
- enhetschef Outi Holopainen och ambassadråd Ilkka Nordberg, utrikesministeriet
- sakkunnig i fredsarbete Jussi Ojala, Kyrkans utlandshjälp.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Somalia drogs in i inbördeskrig i början av 1990-talet, och sedan dess är läget svårt i landet i fråga om säkerhet och humanitär hjälp. Till följd av sjöröveriet och terrorismkopplingarna har verkningarna av den somaliska krisen under de senaste åren fått globala drag. Verkningarna av sjöröveriet har nått den internationella handeln och den regionala säkerhetssituationen.

EU:s första marina krishanteringsoperation EUNAVFOR Atalanta, som grundades 2008, har lyckats i sitt huvuduppdrag, som var att skydda humanitära transporter. År 2012 statistikfördes framför Somalia och i Adenviken 75 angrepp mot den internationella sjöfarten. Hotet från sjörövarna är inte slutgiltigt avvärjt: den positiva utvecklingen kan inte fortgå utan fortsatt internationell närvaro. Utöver EU:s och Natos multi-

nationella marina operationer patrulleras området av fartyg från ett flertal enskilda staters marina styrkor. Man kan inte undanröja orsaken till sjöröveriet med militära medel utan för det krävs insatser för att minska fattigdomen, förstärka den politiska stabiliteten och skapa en god förvaltning. Europeiska unionens övergripande grepp på stabiliteten i Somalia stödjer dessa mål.

Sedan slutet av 2011 har Atalanta-operationen använt sig av självständiga avdelningar för skydd av fartyg (Autonomous Vessel Protection Detachment, AVPD). Deras uppdrag är att se till att de fartyg som inom FN:s världslivsmedelsprogram (WFP) transporterar livsmedel till Somalia kommer tryggt fram. Ombord på fartygen finns avdelningar om ca 12–25 soldater, och de åker med från avseglingshamnen till destinationshamnen. Operationens insatsregler medger att skyddsstyrkorna får bruka våld i självförsvar

och för att skydda fartyget. Skyddsstyrkorna har visat sig vara ett effektivt medel för att avvärja kapningar av enskilda fartyg. Också rederierna anlitar i tilltagande utsträckning privata säkerhetsföretags skyddsstyrkor för att skydda fartyg.

Försvarsutskottet konstaterar att riksdagens utskott upprepade gånger (UtUB 11/2007 rd, UtUB 3/2009 rd, UtUB 4/2009 rd, UtUB 8/2010 rd, FsUU 10/2010 rd) fäst uppmärksamhet vid behovet av att utveckla beredningen av militära krishanteringsoperationer för att riksdagen vid rätt tid ska ha så detaljerade uppgifter som möjligt om planerna. Särskilt betydelsen av riskbedömningen har betonats med avseende på riksdagsbehandlingen vid uppdelningen av operationer i militärt särskilt krävande (kräver redogörelse) och mindre krävande uppdrag. Riskbedömningen för den aktuella utredningen är av allmän natur och ger inte underlag för en entydig definition av skyddsstyrkans uppdrag som militärt mindre krävande. Därför skulle riksdagen ha beretts tillräckligt med tid för en grundlig utredning av bakgrunden till operationen, särskilt som statsrådet kunde ha lämnat ärendet till riksdagen i god tid.

Statsrådet måste se till att riksdagen blir informerad om faktorer som påverkar de militära krishanteringsoperationerna och deras karaktär, bland annat målen med operationen, uppdragen, genomförandemetod och förhållandena i kris-

området, inbegripet en riskbedömning av uppdraget. Riksdagen måste få tillräckligt med tid för behandlingen av redogörelser och utredningar om militär krishantering, anser utskottet.

Statsrådet bör vid behov komplettera redogörelserna och utredningarna med kompletterande skrivelser: avsaknaden av detaljerad information om deltagandet får inte leda till att riksdagen tvingas bilda sin ståndpunkt till det politiskt beslutet om att delta i sista minuten på grund av faktorer som riksdagen inte kan påverka.

Enligt uppgift till utskottet fortsätter Finland sitt deltagande i EUNAVFOR Atalanta-operationen med stabspersonal (högst 10 soldater). Dessutom föreslår statsrådet att Finland ska utvidga sitt deltagande med en självständig skyddsstyrka om cirka 25 soldater för högst sex månader från mars 2013. Totalkostnaderna för deltagandet beräknas uppgå till ca 4,8 miljoner euro. Kostnaderna ingår i 2013 års budget. Försvarsutskottet anser att förslaget behövs och fyller sitt syfte med beaktande av Finlands långvariga engagemang i Europeiska unionens övergripande verksamhet för stabilisering av Somalia.

Ställningstagande

Försvarsutskottet anför

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 8 februari 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jussi Niinistö /saf
vordf. Seppo Kääriäinen /cent
medl. Thomas Blomqvist /sv
Pekka Haavisto /gröna
Timo Heinonen /saml
Mika Kari /sd
Esko Kurvinen /saml
Pentti Oinonen /saf
Tuula Pelttonen /sd

Eero Reijonen /cent
Mikko Savola /cent
Ismo Soukola /saf
Eero Suutari /saml
Pauliina Viitamies /sd
Sofia Vikman /saml
Tuula Väättäinen /sd
Jyrki Yrttiaho /vg.

Sekreterare var

utskottsråd Olli-Pekka Jalonen.

AVVIKANDE MENING

Motivering

Finska marinen bereder sig för att delta i EU-NAVFOR Atalanta-operationen vars huvuduppdrag är att skydda livsmedelsleveranser till Somalia inom ramen för FN:s världslivsmedelsprogram (WFP). Samtidigt ska den skydda annan fartygstrafik och förebygga sjöröveri i Somalias kustvatten. För Finland innebär deltagandet att en separat skyddsstyrka skickas till Somalias kust. Soldaterna ska vara ombord på fartyget och försvara det mot sjörövarangrepp. Det är första gången Finland sänder ut en självständig skyddsstyrka för krishanteringssupdrag.

Vi ser ingen motiverad orsak till att Finland ska delta i operationen. Sjørövare kapar inte livsmedelsfartyg till havs utan låter dem komma i hamn. Där kan rövorna överta lasten och sälja den vidare för att finansiera krigsföringen. Finlands delaktighet i Atalanta-operationen har därför ingen konkret verkan på inbördeskriget i Somalia. Dessutom har sjöröveriet på senare tid minskat i området, och det beror inte på Atalanta-operationen utan främst på att rederierna har utvecklat åtgärder för att skydda sig själva och att länder som Ryssland och Kina har vidtagit direkta åtgärder mot sjörövarna.

Den riktiga lösningen på problemet med utdelning av livsmedel till nödställda hade varit en omfattande civil operation (till lands och till havs) under ledning av Förenta nationerna, inte en militär krishanteringsoperation under ledning av Europeiska unionen.

Vi anser att finska försvarsmaktens främsta uppdrag är att skydda sitt eget land. Nu kastar

man utan betänkligheter bort nästan fem miljoner euro på Atalanta-operationen trots att pengarna sannerligen skulle behövas i hemlandet. Det krävs t.ex. omedelbara satsningar på utbildningen av reservister. Finlands försvar baserar sig på att den allmänna värnplikten ger upphov till en reserv, och vi garanterar att denna reserv har tillräcklig kompetens och utbildningsnivå genom att hålla en hög kvalitet på beväringssutbildningen och genom att ordna repövningar regelbundet. Med den mängd reservister vi nu utbildar kan vi knappt ens upprätthålla planerna för kristider i staberna, för att inte tala om att träna upp trupper.

Dessutom bör man komma ihåg att militära operationer alltid innebär risker, och Finland bör inte i onödan utsätta sina soldater för livsfara.

Ytterligare är vi förvånade över hur regeringen har slingrat sig i fråga om förslagets schemaläggning. Det hade utmärkt väl kunnat bli lämnat till riksdagen redan 2012 utan överflödigt brådska. Nu avkrävs utskottet en än mer brådslande behandling än väntat. Det försvårar en tillräckligt ingående granskning av ärendet och är inte förenligt med ett gott parlamentariskt arbetssätt. Riksdagen reduceras till en gummistämpel.

Förslag

Vi föreslår

att utskottet inte tillstyrker att Finland deltar i EUNAVFOR Atalanta-operationen.

Helsingfors den 8 februari 2013

Jussi Niinistö /saf
Pentti Oinonen /saf

Ismo Soukola /saf
Jyrki Yrttiaho /vg